

Roofdierresten van de Maasvlakte

Niek Kerkhoff
Natuur Museum Rotterdam

SAMENVATTING

Aan de hand van drie trefwoorden: Maasvlakte, Resten en Roofdier wordt een overzicht gegeven van een deel van de vondsten in de kollektie zoogdierfossielen van de auteur.

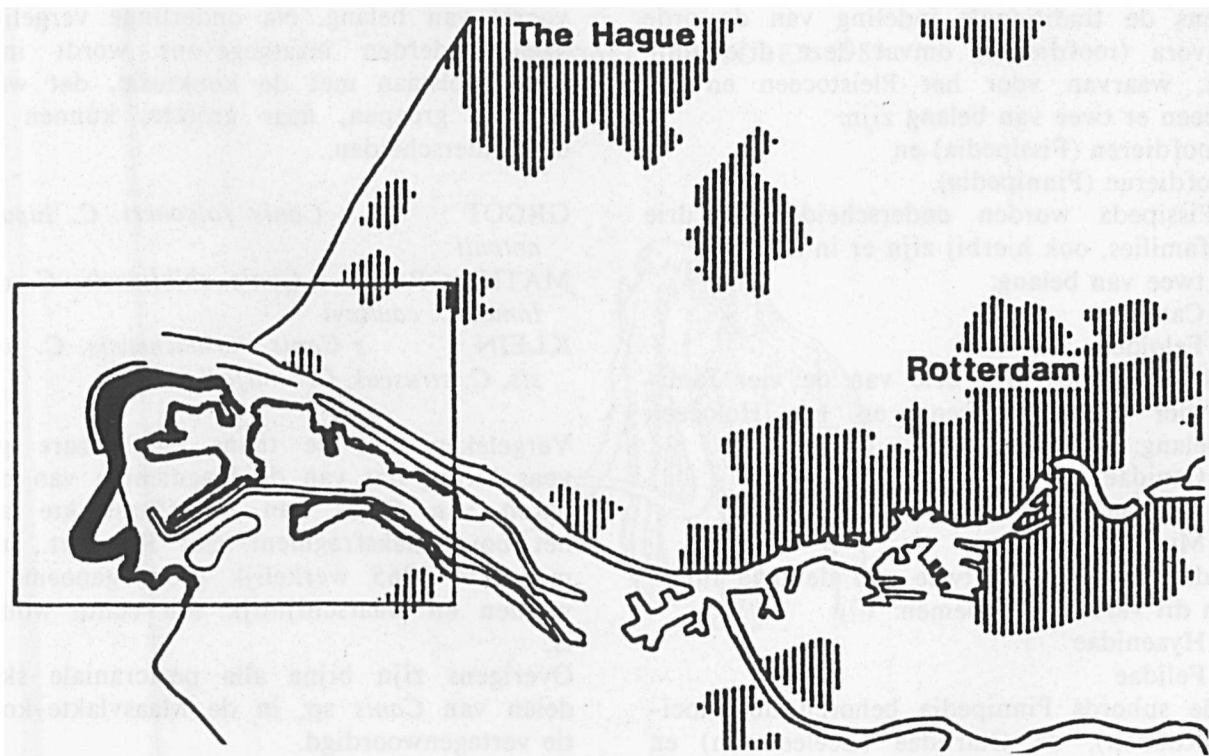
SUMMARY

A review is given of a part of the fossil finds of Carnivora of the collection Kerkhoff from the Maasvlakte, The Netherlands.

Maasvlakte

Op het eiland Voorne, ten zuiden van Hoek van Holland is een industrieterrein ontstaan door in de jaren 1951 tot 1975 230 miljoen kubieke meter zand uit de naaste omgeving (Beerkanaal, Calandkanaal, Oostvoornsemeer, 5e en 7e Petroleumhaven) op te zuigen. De maximale diepte waarop gezogen werd was 40 meter.

In 1986 werd begonnen met de aanleg van de "Slufter", gedeeltelijk op het terrein van de "oude" Maasvlakte, gedeeltelijk daar buiten in zee gelegen. Voor dit gebied, dat dienst doet als baggerberging voor havenslib, werd zand gezogen uit het gebied zelf. De zuigdiepte bedroeg hier maximaal 35 meter. Aan de voet van de kunstmatig gevormde dijk ontstaat een breed zandstrand.

De Maasvlakte (naar VERHART, 1988)

Resten

In het opgespoten zand zijn veel en worden nog steeds met mate fossiele dierresten aangetroffen. Door de vaak zeer lange transportweg door stalen buizen is het materiaal over het algemeen fragmentarisch. Het is niet zo verwonderlijk dat juist kiezen het beste de tand des tijds hebben doorstaan; het stevige email maakt, dat de kiezen het er beter hebben afgebracht dan het meeste van het botmateriaal. Van het botmateriaal is vaak slechts een articulatievlak nog herkenbaar, juist genoeg om determinatie mogelijk te maken. Van de pijpbotten is meestal alleen het proximale of het distale uiteinde bewaard gebleven.

Aan de hand van de fragmenten was het toch mogelijk soorten te herkennen en die daardoor te groeperen in fauna's waarin zij passen: het Holoceen (veel gedomesticeerde dieren), het Weichselien (met dieren die in een koud klimaat hebben geleefd) en het Bavelien (een warme periode, vóór het Cromerien)(VERVOORT-KERKHOFF & VAN KOLFSCHOTEN, 1988).

Roofdier

Volgens de traditionele indeling van de orde Carnivora (roofdieren) omvat deze drie suborden, waarvan voor het Pleistoceen en het Holoceen er twee van belang zijn: landroofdieren (Fissipedia) en zeeroofdieren (Pinnipedia).

De Fissipeda worden onderscheiden in drie superfamilies, ook hierbij zijn er in dit verband twee van belang:

- Canoidea
- Feloidea

Van de Canoidea zijn drie van de vier families voor het Pleistoceen en het Holoceen van belang:

- Canidae
- Ursidae
- Mustelidae

Van de Feloidea zijn twee van de drie families in dit verband te noemen:

- Hyaenidae
- Felidae

Tot de subords Pinnipedia behoren de Phocidae (Robben), de Otariidae (Zeeleeuwen) en de Odobenidae (Walrussen).

Deze traditionele indeling van de roofdieren staat tegenwoordig ter discussie.

Canidae

In de meeste kollekties zullen resten van honden vaker voorkomen dan resten van andere roofdieren. Eén van de redenen daarvan is, dat honden van nature in flinke groepen rondtrekken; de meeste andere roofdieren leven solitair of in kleine groepen. De kans om iets van een hond terug te vinden is dus groter.

Bij het vergelijken van de resten van de hond valt het op, dat er flinke maatverschillen bestaan. Bij "groot" denkt men al vlug aan de wolf.

Zijn de resten niet in situ gevonden (grindputten, opgespoten terrein) en is er dus weinig of niets bekend over de ouderdom van het sediment waaruit de resten afkomstig zijn, dan blijkt het praktisch onmogelijk een betrouwbare datering van het fossiel te bepalen.

Uit de vele publikaties over fossiele honden kan geen duidelijk onderscheid op grond van morfologische kenmerken tussen de hond en de wolf worden vastgesteld.

Alle auteurs die zich indringend met de fossiele hond hebben bezig gehouden komen tot soortbepalingen aan de hand van gevonden gebitselementen (KERKHOFF, in prep.) Daarbij zijn P4, M1 en M2 en m1 en m2 vooral van belang. Na onderlinge vergelijking van honderden maatgegevens wordt in dit kader volstaan met de konklusie, dat wolven in drie groepen, naar grootte, kunnen worden onderscheiden.

GROOT : *Canis falconeri*, *C. lupus*, *C. antonii*

MATIG GROOT : *Canis chihliensis*, *C. olivolanus*, *C. cautleyi*

KLEIN : *Canis mosbachensis*, *C. arnensis*, *C. etruscus*, *C. majori*.

Vergeleken met de thans beschikbare gegevens blijkt, dat van de fragmenten van maxillaren van *Canis* van de Maasvlakte alleen het bovenkaaksfragment met P4 dext., nummer RM 3865 werkelijk groot genoemd kan worden en waarschijnlijk een echte wolfsrest is.

Overigens zijn bijna alle postcraniale skeletdelen van *Canis* sp. in de Maasvlakte-kollektie vertegenwoordigd.

Ursidae

Naast proximale fragmenten van de tibia en de humerus zijn van de Maasvlakte zeven molaren van een beer bekend. Begin jaren tachtig is een deel van deze molaren vergeleken met een omvangrijke kollektie berekend in Luik. De molaren van de Maasvlakte vertonen primitieve kenmerken, wijzend op een ouderdom binnen de lijn *Ursus etruscus* en *Ursus spelaeus*; de molaren werden daarom toegeschreven aan *Ursus aff. deningeri*.

Mustelidae

De Mustelidae zijn in de Maasvlakte-kollektie vertegenwoordigd door een fragment van een mandibula van *Putorius* sp., een calcaneum van *Mustela erminea* en van *Mustela nivalis*, fragmenten van de mandibula van *Lutra lutra*, alsmede humerus, sacrum, ulna, epistropheus en atlas van deze soort. Opmerkelijk is een mandibulafragment van de uitgestorven otter *Cyonaonyx antiqua*; de molaren zijn uitzonderlijk goed bewaard gebleven.

LITERATUUR

KERKHOFF, N.C., in prep.: Hond of wolf?

VERVOORT-KERKHOFF, Y. en T. VAN KOLFSCHOTEN, 1988: Pleistocene and Holocene Mammalian Faunas from the Maasvlakte near Rotterdam (the Netherlands). Meded. W.T.K.G. 25(1) p.87-98.

VERHART, L.B.M., 1988: Mesolithic barbed points and other implements from Europort, the Netherlands. Oudh. Med. Rijksmus. Oudh. 68:147

adres auteur:
N.C. Kerkhoff
Natuurmuseum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam

Hyaenidae

Van deze familie is tot nu toe slechts één botfragment gevonden, een distaal fragment van een metatarsale III van *Crocota crocuta*.

Felidae

De Felidae zijn vertegenwoordigd door halve onderkaakjes en enkele pijpotten van de wilde kat. Heel bijzonder is een enkele ml van *Lynx lynx*. Voor zover bekend is dit de enige vondst uit Nederland. Van *Panthera leo* (ssp. *spelaea*?) zijn enkele proximale fragmenten van metapoden gevonden.

Pinnipedia

Van de suborde Pinnipedia (zeeroofdieren) is niet zo veel bekend in nederlandse kollekties. Van de Maasvlakte zijn skeletresten bekend van *Halichoerus grypus*, *Phoca vitulina* en *Pusa hispida*.